

Neonecromicon

GRŽINIĆ, MARINA IN ŠEFIK TATLIĆ (2014): *Necropolitics, Racialization, and Global Capitalism: Historicization of Biopolitics and Forensics of Politics, Art, and Life*. Lanham: Lexington Books.

Knjigo lahko mirno poimenujemo *Neonecromicon*. Bistvena razlika med Lovecraftovim *Necromicon* in *Neonecromicon* Marine Gržinić in Šefika Tatlića je v tem, da je bil prvi fikcijski *gri-moire*, drugi pa je zgodba o tematski realnosti, ki je tako očitna, da se sesede v fikcijo. Avtorja si prizadevata poudariti grozljivost te fikcije kot realnosti. Temna sila, ki v njuni knjigi naturalizira smrt, je ponavljanje smrti v povezavi z brezsrčno politično voljo, imenovano »trg«. In tu je še druga razlika: mrtvi imajo prednost pred zakonom, ki jih žrtvuje, in pred podobo smrti, ki jih bo nadomestila. V odsotnosti lastne podobe smrt sama postane tisto, kar piše *Neonecromicon*. Smrt postane avtomatično pisanje, produkcija politike.

Vse od temeljnega besedila Achilla Mbembeja *Necropolitics* (2003) smo priče proliferaciji študij smrti kot konkavne strani Foucaulteve biopolitike. Ta večinoma zahodna preokupacija z režimi upravičevanja smrti – od *queerovskih* do vojnih študij – se kaže kot abnormalna tako kot njena izbira tema. Knjiga Marine Gržinić in Šefika Tatlića je vpogled v kratkovidnost zahodnega akademskega pogleda na nekonceptualizirane izkušnje z arbitarnostjo smrti neoliberalizma Vzhodne Evrope od zgodnjih 90. let dalje in njegovih napačno zasnovanih demokracij. Te so bile privatizirane demokracije ravno toliko, kolikor *niso* bile demokratizirane privatizaci-

je. Če že obstaja kak škandal, je to ta, da se zahodna aroganca v zadnjih dvajsetih letih tega še ni uspela zavedati. Kar je danes moralna ogorčenost nad islamizmom, je moralni protest proti tistemu, kar se je zgodilo v post-komunizmu.

Prvi del knjige, ki ga je napisala Marina Gržinić, zaznamuje teza, da 11. september 2001 označuje ponovno rojstvo sveta kot nekropolitičnega. Natančneje, gre za nekropolitični globalni kapitalistični način reprodukcije življenja in subjektivnosti (2014: 4). Zahod se je repozicioniral vzporedno z ustoličenjem smrti kot politike na način igranja s svojo spekulativno obliko: prek lastne fikcionalizacije želi pozabiti svojo kolonialno preteklost. V tem procesu je Vzhod (prikrto) izključen iz historizacije in/ali produkcije vednosti. Po padcu berlinskega zidu sta, sledeč imaginariju demokratizacije, tako Vzhod kot Zahod (po)imenovana z »nekdanjim« statusom. A historizacija nam omogoča izpostaviti prikrto in neenako epistemološko osnovo, na kateri sloni defamacija Vzhoda. Za Vzhod pomeni manko historizacije »njegove pogoje ne/možnosti« (ibid.: 5). Po drugi strani pa preigravanje s svojim »nekdanjim« statusom Zahodu omogoča uprizoritev fikcionalnosti, ki je v »tranzicijskih družbah« liberalizirana in ponotranjena do te mere, da normalizacija determinističnih osvoboditvenih pripovedi transformira vse dekolonialne naracije, zahodno zatiranje in špekulacije le v sumljive oblike deviacije iz že vnaprej samozačrtanega vesplošnega konsenza.

Evropska dekolonizacija je fiktivna, saj podpira *rasializacijo* in ponotranjenje historične krivde v liku migranta. Rasializaciji migranta in domačega Drugega predhodi rasizem, ki gre skozi institucionalno in nato strukturno afirmacijo ter kulminira v »družbenem rasizmu« (ibid.: 11). Par rasizem/rasializacija pa se razvija v skladu z naslednjo formulo eksistencialnega brezdomstva: *imeti dobro življenje vs. imeti življenje (na)sploh*.

Da bi lahko začrtali mejo diferenciacije moramo razumeti današnjo diferenciacijo v sami kategoriji življenja; biopolitika se je preobrazila v nekropolitiko (ibid.: 22). Če je biopolitika formalizirana kot »omogočiti življenje in pustiti umreti«, je nekropolitika

artikulirana, tako Gržinić, v obliki formule »pustiti živeti in omogočiti smrt«. Rezultat je *laissez-faire* umiranja. Ta formula je osrednji analitični prispevek Marine Gržinić k trenutnim raziskavam nekropolitike. Razumevanje te dvojne formule narekuje njeno nenehno poudarjanje biopolitike kot epistemološkega arzenala Zahoda. Razmerje med postkolonialnim svetom in Vzhodno Evropo postane očitno, ko oblike »zasebnega posrednega vladanja« (Mbembe) postkolonialnega sveta apliciramo na Vzhodno Evropo kot goli ekonomski determinizem, ki ga poganja privatizacija: ekstrakcija resursov iz postkolonialnega sveta postane primer za politiko razlaščenja v Vzhodni Evropi. Oba omenjena svetova sta Drugi biopolitike Zahoda, nista pa njena poglavitna naslovnika. Gržinić predlaga, da biopolitika vedno vključuje osredotočenost na svoje domače, notranje zadeve: da »kapitalizira in upravlja z zavestjo znotraj prvega kapitalističnega sveta« (ibid.: 37). Še več, vse od svoje institucionalizacije/intenzivne cirkulacije od 70. let dalje je bila biopolitika del epistemološkega inštrumentarija od in za kapitalistični prvi svet »v katerem 'Drugi' ni obstajal« (ibid.: 86). Tako kot v tretjem svetu je v Vzhodni Evropi obstajal paralelni kolonialni režim, ki je ostal zastrt za železno zaveso; s tem pa sta ostala zastrta tudi »demokratična« privatizacija in odvzem življenja, kajti vse, kar izvira iz »zunanjosti« (beda, smrt, nezakonitost itn.), mora izginiti.

Ta del knjige je torej analiza posledic bio-nekro diade in njenega geopolitičnega vpisa (oz. manka le-tega). Obema avtorjema je temeljna teorija o nebrzdanosti kapitala Santiaga Lópeza Petita. Gržinić sprejme njegovo idejo, da je neoliberalna globalizacija *repeticija* tega dogodka (ibid.: 33), ki se razkriva in razvija v produkciji fetišizma. Repeticija je dvostopenjska: 1. utemeljitvena repeticija, ki nenehno (re)producira center-periferijo; 2. raz-utemeljitvena repeticija pa se predstavlja kot nehierarhična in (re)producira idejo o ploskem, a multidimenzionalnem svetu. To je postmoderni kapitalizem, ki ga ohranjajo samoperpetuirane raznolikosti. Njegov »prazni formalizem«, tako Gržinić, je preveden v »popolno sovpadanje kapitalizma in realnosti« (ibid.: 34) in predstavlja premik, ki ga

opiše kot »realnost je realnost«. Pomen te »terminalne očitnosti« (ibid.: 37) je v tem, da so sodobne demokracije ujete med statično dialektiko »ničle in neskončnosti«. Pozneje v knjigi Tatlić uporabi iste diade in trdi, da če »ničla« pomeni neomejenost utemeljitvene repeticije kapitala, »neskončnost« pomeni raz-utemeljitveni vidik ponavljanja (ibid.: 293). Če torej »ničla« pomeni politiko NONA (Ne obstaja nobena alternativa), »neskončnost« nasprotno pomeni, da je vse dovoljeno, a z zagotovilom, da je depolitizacija ustoličena in prikrita (meta)ideologija. Ta statična dialektika ustvari občutek presežne odsotnosti sveta – postmoderno politično nevtralnost.

Drugi, Tatlićev del, se v celoti ukvarja s posledicami te ideološke domneve. Kako neoliberalna hegemonija vlada v svojem nekropolitičnem stadiju? Tatlić na to vprašanje odgovarja z iskanjem »postliberalne predpone globalnih hegemonij« (ibid.: 164). Smernice so: 1. ugotoviti neoliberalne načine kapitalizma v terminalni, a najbolj plodoviti fazi; 2. ugotoviti možnosti za vzpostavitev »političnega subjekta v razmerah, ki priznavajo politično moč kot funkcijo za produkcijo diferenciacij, razdalj in antagonizmov ... na podlagi konstrukcije drugih oblik kontradikcij in asimetrij« (ibid.: 169); 3. kritično spopadanje s problemom rasizma kot ideologije (ibid.: 175). Drugi del knjige je logično nadaljevanje prvega, kjer se Gržinić ukvarja s konceptualizacijo biopolitike kot zahodne epistemologije. Ker »kapitalizem in/ali globalni kapitalizem ... primarno deluje kot oblastni (ali imperiálni) diskurz prvega sveta« (ibid.: 166), ima Zahod epistemološki monopol nad definiranjem univerzalnih načel globalizma.

Če je bil svet po 11. septembru politično transformiran v neoliberalni Neonecronomicon, se je po letu 2008 kot svet varčevanja reorganiziral z zamenjavo položaja med zatiralcem in zatiranim. A to večinoma drži za Zahod, saj je bil obrat soglasno normaliziran v Vzhodni Evropi že vse od leta 1989. Analiza obrata torej zahteva zagotovitev diferenciacije »med dominantnim oblastnim diskurzom in družbo« – med formo in vsebino, – saj tisti, ki vladajo nivoju forme, ne priznavajo te diferenciacije (ibid.: 167), še več, zavračajo, da bi bili del *vsakršne* vsebine.

Kjer nas Gržinić pusti s teorijo »nebrzdanosti«, Tatlić poprime za »ne-omejenost«. Zdi se, da je neoliberalizem postal novi *ápeiron*: nova brezmejnost. Tako kot pri Empedokleju, se tudi tu pojavlja kot brezoblična moč, ki se upira vsakršni teoriji. Neoliberalizem v nekropolitičnem stadiju transformira ne-omejenost v brezmejno zatiranje (ibid.: 196). Posledično izenači ne-omejenost družbenih bojev z ne-omejenostjo kapitalističnega izkoriščanja (ibid.: 203). Nazadnje pa se »potencial ljudstva za 'svobodo' (iz)enači s potencialom za legitimacijo ne-omejenosti kapitala« (ibid.: 206).

Po Marini Gržinić je rasializacija ultimativna oblika rasizma, ki je danes institucionalizirana in normalizirana kot nadideološka vsebina. Po Tatliću je to »hipokrizija v institucionalizaciji sekularizma« (ibid.: 236), od tod pa izhajajo dvojna merila EU pri obravnavi migrantov. V politični racionalnosti EU se ta hipokrizija upravičuje z »aroganco nulte točke« (živalskosti) kolonizatorja: tisti, ki določajo klasifikacije, ne morejo biti klasificirani. To vodi k ohranjanju in nadaljnji ideologizaciji brezmejnosti kapitala in njegove odcepitve od historizacije. Potem, ko je ponotranjil definicije nekrokolonizatorja, dekolonialni otrok le stežka ponovno vzpostavi idejo političnega antagonizma. Kolonialni način oblasti je tisti, ki funkcionira namesto individualne svobode – če (sploh) obstaja kakšna osvoboditev – na podlagi arbitrarnosti, nebrzdanosti, ne-omejenosti in s ponavljanjem: kombinacija tega zagotavlja širitev »rasnih ideologij modernosti« (ibid.: 243) in normalizacijo nekropolitike. Kako? Kapitalistična eksploatacija se predstavlja kot proces pridobivanja svoboščin (ibid.: 244).

Rečeno preprosteje, študija Marine Gržinić in Šefika Tatlića nam pove, da bi se tisti, ki želijo braniti vsebino življenja, morali upirati formi smrti, s katero smo obkroženi tukaj in zdaj. Če je politično racionalno in eksistencialno pomenljivo braniti življenje, ki predhodi smrti in ne obrnjeno, se pravi tudi: smrt *pred* nekropolitiko samo, potem očitno potrebujemo več analiz umiranja in manj kritik življenja. Te analize bi zagotovile politično podlago diferenciacije – ne življenja, pač pa politik življenja, ter se postavile

po robu monstrouzni repetitiji racionalnosti, ki od svojih subjektov/podložnikov zahteva avtomatično podreditev Neonecroniconu neoliberalizma.

Skrajšano različico besedila je prevedla Jovita Pristovšek.